

Dr. Oluf Nielsens Arbejder om Ribe Amt.

Ved August F. Schmidt.

I Fra Ribe Amt 1931, 650—666, har cand. mag. *Carl Lindberg Nielsen* skrevet en smuk Afhandling om Vestjyllands Historiker, Rådstuearkivar *Oluf Nielsen* og hans meget omfattende historisk-sproglige Forfatterskab. Da der ikke findes nogen Enkeltmand, der har ydet så mange og så vægtige Bidrag til Ribe Amts Historie som Dr. Oluf Nielsen, synes det mig at være passende, om der i dette Amts historiske Årbog blev offentliggjort en Fortegnelse over hans Arbejder, som vedrører Ribe Amt. Om den følgende Fortegnelse indeholder alle O. Nielsens trykte Arbejder, hvori findes Oplysninger om Ribe Amt, tør jeg ikke afgøre, men der er udfoldet Bestræbelser for, at den skulde være fuldstændig. Indledningsvis bør det nævnes, at Carl Lindberg Nielsen i Personalhistorisk Tidsskrift 9 Rk., 2. Bd. 1929, 85—100, har gjort Rede for Oluf Nielsens Slægt i Afhandlingen: »Nogle uægte Efterkommere af Hertug Frederik Carl af Plön«, og at Oluf Nielsen har meddelt vigtige selvbiografiske Oplysninger i Københavns Universitets Program 1867, 205—08. Endvidere at O. Nielsen under Mærket *O. P.* i Slutningen af 1850'erne skrev en hel Del Artikler om sin Hjemegns Historie (han er født 1838 på Endrupholm) i »Vestergjyds Avis« (nu kaldet »Ribe Amts-Tidende«).

1. *Herregården Plovstrup ved Ribe* (Annaler for nordisk Oldkyndighed og Historie 1860, 217 ff.).

2. *Historiske Efterretninger om Skadst Herred* 1862.
3. *Herredskirker i Danmark* (Ny kirkehistoriske Samlinger III Bd. 1864—66, 829 ff.).¹⁾
4. *Historiske Efterretninger om Vester Horne Herred* (Danske Samlinger [I—II] 1865—66, 111 ff., 319 ff., 2. Årg., 18 ff., 97 ff.).
5. *Toldindtægter af Ribe 1569—70* (Danske Samlinger II, 90 ff.).
6. *Bidrag til Oplysning om Sysseлиндdelingen i Danmark*. Doktordisputats 1867.
7. *Historiske Efterretninger om Slavs Herred* (Danske Samlinger III, 1868, 289 ff.).
8. *Kort Fremstilling af Nørholms Historie* 1868.
9. *Synsforretning over Riberhus 1639* (Danske Samlinger IV (1868—69), 90 ff.).
10. *Tinghøjene på Borre Hede, Ål Sogn* (Samlinger til jydsk Historie og Topografi II 1868—69).
11. *Det jydsk Barfred*, bl. a. det i Lunde Præstegård, V. Horne H. (Saml. t. j. Hist. og Top. II).
12. *Ribe Oldemoder* (Samling af Adkomster, Indtægtsangivelser og kirkelige Vedtægter for Ribe Domkapittel og Bispestol nedskrevet 1290—1518, kaldet Oldemoder [Avia Ripensis]) 1869.
13. *Historiske Efterretninger om Malt Herred* 1870.
14. *Historiske Efterretninger om Gørding Herred* (Danske Samlinger 2. Rk. II, 1872, 1 ff.).
15. *Kong Valdemars Jordebog* (Liber census Daniae) 1873 [ny Udgave ved Svend Aakjær 1926 ff.].
16. *Præsteindberetninger til Ole Worm 1638* (Danske Samlinger 2. Rk. IV Bd., 1874; S. 74—114 vedrører Ribe Amt).
17. *Jydsken og Skriftsproget* (Aarhus Amtstidende 19. Juni 1874; jfr. Hans Jensen: Lars Bjørnbak 1919, 141).

¹⁾ Denne og flere følgende Afhandlinger og Bøger indeholder også Oplysninger om andre Egne end Ribe Amt.

18. *Traps Danmark, 2. Udgave, VI Bind 1879* (indeholder Ribe Amt; O. Nielsen var en af Hovedmedarbejderne ved Trap).
19. *Bidrag til Fortolkning af danske Stednavne* (Universitetsjubilæets danske Samfund, Blandinger I—II 1879 ff.).
20. *Gamle jydsk Tingsvidner 1881—82*.
21. *Olddanske Personnavne 1883*.
22. *Peder Goth Thorsen* (Illustreret Tidende XXIV 1882—83, 425—27).
23. *Indberetning til P. Resen 1687 om Thorstrup og Horne Sogne i Ø. Horne H.* (Saml. t. j. Hist. og Top. X 1884—85).
24. *Vardehus* (Saml. t. j. Hist. og Top. 2. Rk. II 1889—90, 314 ff.; jfr. Carl Lindberg Nielsen i Fra Ribe Amt 1930, 543 ff.).
25. *Bemærkninger om Nutidens danske Folkesagn* (Dania II 1892, 35 ff.; jfr. Fra Ribe Amt 1928, 16 ff.).
26. *Fra Kosakvinteren 1813—14* (Saml. t. j. Hist. og Top. 2. Rk. III, 335—38; jfr. J. D. Stemann i Fra Ribe Amt 1913, 533 ff.).
27. *Bondestandens Kaar i det sydlige Jylland i Midten af det attende Aarhundrede* (i Poul Bjerges Årbog for dansk Kulturhistorie 1894, 30—54).
28. *Skandalehistorier fra Vestjylland 1698* (Saml. t. j. Hist. og Top. 1884—85, 8—10) [indsat i Korrekturen |.

*

Foruden hvad Oluf Nielsen fik befordret i Trykken, findes der i hans betydelige Samlinger en ikke ringe Del utrykt Materiale også angående Ribe Amt. Dette findes nu i *Stednavneudvalgets Samlinger* (Tøjhusgade 9, København K.), hvortil det i 1917 overgik fra Nationalmuseets 2. Afdeling.

Det af Oluf Nielsen tilvejebragte Materiale består især af en Mængde Optegnelser og Dokumentafskrifter på Sedler (ordnede i Læg, der opbevares i større og mindre Papkasser, nu også i Kapsler). Hertil kommer et Par af hans Bøger, som han selv har forsynet med Noter, måske med nye Udgaver for Øje. Endelig et Par Protokoller med Stednavnefortegnelser. Et Gennemsyn af dette store Stof, som nuværende Professor, Dr. phil. *Viggo Brøndal* har foretaget, viser, at langt fra alt er kommet til Anvendelse i O. Nielsens egne eller i andres trykte Arbejder.²⁾

Samlingerne opbevares under 37 Numre (større og mindre Kasser, Kapsler, en Mappe, Bøger, Protokoller), og *Stof fra Ribe Amt* findes i følgende Numre:

3. *Øster Horne H. og Nørholm. Sproglige Optegnelser fra Skadst Herred.*
4. *Herregårde* (Optegnelser om jyske Herregårde, alfabetisk ordnede).
5. *Riberhus Len: Herregårde og Sogne.* Deriblandt Anst H. Endvidere Stof fra følgende Sogne og Byer: Vrannerup, Seest, Anst og Gjesten, Hjarup og Vamdrup, Verst og Bække, Lejrskov og Jordrup, Skanderup.³⁾
6. *Ribe Amt. Ribe, Gørding og Malt H. Varde, Nørre og Vester Horne H.* (Optegnelserne fra Varde vedrører Latinskolens Historie 1537—1739).⁴⁾
10. *Personalhistoriske Samlinger A—Ø* (en Mængde Sedler opklitrede på Blade af ensartet Format, alfabetisk ordnede).

²⁾ Oplysningerne om Oluf Nielsens Samlinger er taget fra *Viggo Brøndals Afhandling herom i Fortid og Nutid II* (1919), 200 ff.

³⁾ I min Bog om Skanderup Sogn 1926—28 er O. Nielsens Stof benyttet.

⁴⁾ Nu udnyttede i Carl Lindberg Nielsens udførlige Afhandling: *Varde Latinskole* (Saml. t. j. Hist. og Top., 4. Rk V., 1925—27, 476—516).

12. *Jylland* (uordnet).
13. *Ribe Amt. Herregårde og Kirker*. (Optegnelser, også Rids af Kirker, fra 1859 og følgende År).
14. *Ribe Amt. Herreder* (Malt, Vester, Gørding, Skadst). Heri et Manuskript: Præsterne til Jandrup og Billum Kirker.⁵⁾ Sml. Skrifterne fra 1870—72).
15. *Øster og Vester Horne samt Slavs H.*
16. *Slavs og Vester Horne H.* (Spredte Samlinger vedr. Sæddinggård, Kvong og Lunde S., Trøstrup, Hesselmed, Hennegård, Henne og Lønne, Janderup og Billum S., Lydomgård, Ho og Oxby S., Aal S., Lunde og Ovtrup S., Nebel og Lydom. Endvidere et ufærdigt Manuskript vedr. alle Sogne i Øster Horne H.; et andet vedr. Slavs H., Forarbejde til Skriftet fra 1868).
18. *Malt H.* (Sml. Skriftet fra 1870).
19. *Malt og Gørding H.* (Heri to interessante, vistnok meget lidt kendte Manuskripter fra 18. Årh. 1° »Efterretning vedkommende Gørding Kirke ... af Provst Neumann 1768.« 2° »Historiske Efterretninger om Darum og Bramminge Sogne, indgivne 1760 til Biskop J. C. Bloch i Ribe af daværende Sognepræst Thomas Hillerup«).
20. *Vester Horne og Ginding H.* (meget spredt).
24. *Optegnelser om Topografi og Stednavne* (Fortegnelser over Endelser; Sognavne).
25. *Samlinger til danske Stednavne* (bl. a. om Herreder og Sysler; sml. Disputatsen fra 1867).
26. *Jyske Diplomer*. (Sml. Udgaven af Tingsvidner 1882.)
27. *Breve og Dokumenter* (fra Ribe, Estrup, Universitetsbiblioteket; vistnok Forarbejder til et Repertorium, der aldrig blev udarbejdet).

⁵⁾ Ikke benyttet af Jesper Madsen i *Fra Ribe Amt* 1911, 39 f.

28. *Personalhistorie I.* (Heri Adels- og Præstehistorie.)
29. *Personalhistorie II.* (Bl. a. Forarbejder til Artikler i Biografisk Lexikon; flere interessante Breve af selvbiografisk Indhold.)
31. 32. 32 a. *Historiske Efterretninger om Slavs, V. Horne, Skadst H.* (Tre trykte Afhandlinger fra 1868, 1866 og 1862 med Forfatterens håndskrevne Tilføjelser.)
33. *Stednavnestudier.*
34. *Nørrejyske Sognavne.*
35. *Nørrejyske Stednavne.*
37. *Danske Stednavne.* (33—37: Forarbejder, hvis Indhold kun delvis er kommet til sin Ret i Afhandlingerne i »Blandinger«.)

Dr. *Viggo Brøndal* slutter sin Registratur⁶ (hvorfra Fortegnelsen her naturligvis er hentet) med disse orienterende Ord:

»Det kan tilføjes, at Samlingerne mange Steder rummer Oluf Niensens Brevvexling med stedkendte Mænd.⁷) Oplysninger og Anskuelser af Værdi findes af og til deri. Nu er det ganske vist en Selvfølge, at det Udbytte, den afdøde Lokalhistoriker selv havde kunnet drage af sine vidtløftige Samlinger, aldrig vil kunne naas af Fremmede. Ofte synes de et Vildnis, uden Vej og Sti. For den, der af Kærlighed til sit Emne ingen Møje skyr, vil der dog sikkert ofte være Vej frem. Med fornøden Kritik vil der sandsynligvis endnu kunne uddrages vigtige Resultater af det rigelige Stof. — Paa Rigsarkivets Læsesal, eventuelt ogsaa paa Stednavneudvalgets Kontor⁸ (Indgang i Tøjhusporten), vil man kunne rekvirere de enkelte Dele af Samlingerne efter ovennævnte Numre.«

⁶) Fortid og Nutid II, 205.

⁷) I Dansk Folkemindesamling findes ogsaa nogle Breve til og fra Oluf Nielsen. Jfr. Fra Ribe Amt 1928, 20.